

Justyna Pomierska

Etnofilologia kaszubska na Uniwersytecie Gdańskim

Acta Cassubiana 17, 363-366

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Justyna Pomierska

Etnofilologia kaszubska na Uniwersytecie Gdańskim

Nauczanie języka i kultury kaszubskiej realizowane jest na UG w formie innowacyjnych studiów etnofilologia kaszubska, a także studiów podyplomowych nauczania języka kaszubskiego (niestacjonarne, 3 semestry, odpłatne). Obydwie ścieżki są tworzone i prowadzone w dużej mierze przez językoznawców i literaturoznawców, pracowników Instytutu Filologii Polskiej. Szczególnym przedmiotem troski są studia stacjonarne I stopnia etnofilologia kaszubska uruchomione po raz pierwszy w roku akademickim 2014/15. Kolejne rekrutacje nie wypełniają limitów, czego przyczyną upatrywać można także w niedoinformowaniu środowiska kaszubskiego o programie i formie prowadzonych studiów. Zdaniem prowadzących kierunek to studia nowoczesne, kształcące nie tylko kompetencje językowe i kulturowe, ale i tak szerokie spektrum kompetencji społecznych. To kierunek nowy, także w sposobie kształcenia odbiega od sąsiedzkich kierunków filologicznych: profil praktyczny, powiązanie ze środowiskiem itp. (zajęcia prowadzone także poza budynkiem UG, m.in. w siedzibie interesariuszy zewnętrznych: MPiMK-P, KUL, szkoły). Jest to zgodne ze współczesnymi tendencjami poszukiwania interdyscyplinarnych, a przez to bardziej otwartych i dostosowanych do społecznych potrzeb, ofert kształcenia. Po ukończeniu studiów licencjackich absolwent będzie mógł kontynuować naukę na studiach II stopnia i zawsze będzie miał możliwość poszerzenia swojej wiedzy teoretycznej i zawodowej, w tym także wiedzy o kulturze regionu; na Wydziale Filologicznym na kierunkach filologicznych i na kulturoznawstwie, na Wydziale Nauk Społecznych na wszystkich kierunkach (m.in. pedagogika, socjologia, politologia) oraz na Wydziale Historycznym na kierunkach historia i etnologia. W każdym z powyższych przypadków będzie miał możliwość poszerzenia swojej wiedzy teoretycznej i zawodowej (uzyskanie tytułu magistra powiązane być może z poszerzeniem praw nauczania we wszystkich szkołach ponadpodstawowych lub w klasach najmłodszych i przedszkolach). Wysokie kompetencje językowe pozwolą absolwentowi etnofilologii kaszubskiej na wybór pracy spośród zawodów związanych z szeroko rozumianą komunikacją społeczną.

Kierunek został uruchomiony w roku akademickim 2014/15. Głównym celem kształcenia jest uzyskanie rozbudowanych kompetencji w zakresie językoznawstwa, literaturoznawstwa i wiedzy o kulturze, ze szczególnym uwzględnieniem praktycznej znajomości języka kaszubskiego: biegła znajomość kaszubszczyzny literackiej i świadomość językowa na tle dialektów kaszubskich żywych w mowie Kaszubów do dziś. Statystyki nauczania języka kaszubskiego w różnych typach szkół pokazują, że na kolejnych wyższych etapach kształcenia liczba uczniów dramatycznie maleje; to zjawisko można tłumaczyć na wiele sposobów, ale niewątpliwie jedną z ważniejszych przyczyn jest brak nauczycieli, którzy bez obaw stanęliby przed „trudną” i wymagającą młodzieżą, która już sama (bez udziału rodziców) decyduje o wyborze przedmiotów nauki szkolnej.

Profil praktyczny studiów zakłada kształcenie kompetencji profesjonalnych w specjalności nauczyciel języka kaszubskiego w szkole podstawowej (zgodnie z rozporządzeniem w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela kształcenia na studiach I st. kierunków filologicznych przygotowuje do pracy w kl. IV-VI) i pracowników instytucji publicznych, w tym mediów (z uwagi na trudność podziału na dwie specjalności i tak małej grupy – w semestrze 2 studiowało na I roku etnofilologii 12 studentów, 3 osoby z przyczyn osobistych ubyły – nie uruchomiono specjalizacji animacyjno-medialnej). Na kompetencje profesjonalne nauczyciela składają się nie tylko wiedza i umiejętności merytoryczne kaszuboznawcze i dydaktyczne, ale i kompetencje „miękkie” wymagane w placówkach kulturalnych, czy w mediach: te pochodną metod pracy i formy podejmowanych zadań; stąd przewiduje się włączenie studenta w przygotowanie różnych przedsięwzięć homologicznych programowi kształcenia: wyjazdy w teren, uczestnictwo w promocji książek (Instytut Kaszubski), koncerty w Pałacu (MPiMK-P) i in. oraz w działaniach aranżowanych przez koła naukowe studenckie (Młodzi dydaktycy, Koło Językoznawców UG) i Centrum Języka i Kultury Kaszubskiej.

Kluczowym przedmiotem w programie studiów etnofilologii kaszubskiej jest praktyczna nauka języka kaszubskiego (odpowiednio: I rok – 180 godzin (tu też gramatyka), II i III rok – 150 godzin). Celem pracy jest osiągnięcie przez studentów kompetencji językowej w kaszubszczyźnie literackiej i jej doskonalenie przez wzbogacanie zasobu słownictwa i poznawanie struktur gramatycznych wykorzystywanych w różnych sytuacjach nadawczo-odbiorczych. Kaszubszczyzna *in statu nascendi* wymaga wykorzystania całego bogactwa metod znanych nauczycielom języków obcych, ale innego kontekstu nauczania, co wymaga od wykładowców-lektorów bieżącej refleksji naukowej i szczególnych kwalifikacji. Zaplanowana liczba godzin ćwiczeń nie jest przypadkowa. Wynika z tygodniowego podziału pracy wg trzech aspektów kształcenia sprawności językowej: mówienia, pisania, czytania i szczególnej koncepcji zdobywania kompetencji językowo-kulturowej w ramach tzw. „praktycznej nauki języka w terenie” – to regularne wyjazdy do różnych miejsc na Kaszubach (włącznie z siedzibami interesariuszy zewnętrznych)

pomyślane jako zajęcia językowe w rzeczywistym miejscu użycia kaszubszczyzny, ale i w zaplanowanej sytuacji dydaktycznej. Według tej koncepcji część zajęć prowadzą lektorzy spoza UG. Niebagatelne znaczenie dla rozwoju naukowego studentów mieć mogą spotkania z kaszubologami w ramach wyjazdów, promocji książek itp.

W ramach możliwości wykłady i ćwiczenia odbywają się (na kolejnych semestrach studiów coraz częściej) w języku kaszubskim lub częściowo po kaszubsku, ale uzupełnienie kadry specjalistami (szczególnie w zakresie literaturoznawstwa, teorii literatury, analizy dzieła literackiego) prowadzącymi zajęcia po polsku jest konieczne właśnie dla rozbudowania kompetencji badawczych przyszłych filologów.

Wymagane dla kształcenia na poziomie licencjatu zajęcia wychowania fizycznego i lektoraty języka obcego nowożytnego studenci etnofilologii kaszubskiej realizują z innymi kierunkami filologicznymi, a realizacja modułu kształcenia w zakresie przygotowania pedagogicznego i psychologicznego odbywa się wspólnie z kierunkiem filologia polska, co stwarza pewne niedogodności organizacyjne, ale obniża koszty kształcenia. Celowa jednak jest odrębna organizacja praktyk psychologiczno-pedagogicznych, które powinny uwzględnić aspekty poznania środowiska miejskiego i wiejskiego oraz specyfiki relacji nauczyciel-uczeń i uczeń-uczeń w grupach łączonych. Realizacja modułu kształcenia w zakresie przygotowania dydaktycznego wymaga odrębnych przedmiotów i organizacji praktyk śródrocznych i ciągłych (wrzesień/październik 2016) oraz ścisłej współpracy opiekuna praktyk z ramienia UG z nauczycielami w szkołach. Praktyka dydaktyczna w początkowym okresie nauki odbywać się będzie w grupie (hospitacja lekcji, poznanie warsztatu nauczyciela, metod pracy, zasad organizacji procesu dydaktycznego itp.), ale potem efektywność kształcenia wymaga zdecydowanej indywidualizacji pracy (jeden nauczyciel na dwóch studentów).

Aspekt kształcenia kulturowego wymaga osadzenia języka kaszubskiego w kontekstach różnych dziedzin nauk uniwersyteckich (filologia, historia, geografia, socjologia, sztuka itd.) niemożliwych do zrealizowania w warunkach sali wykładowej. Tok studiów stwarza dogodną sytuację wyłączenia jednego dnia na wyjazd w teren, ze szczególnym uwzględnieniem następujących aspektów kształcenia: rok I – praktyczna nauka języka kaszubskiego w terenie, poznanie zasobów regionu (tu przede wszystkim Kartuzy, Bytów, Brusy, Wejherowo, Puck), II – praktyki w szkole (Miszewo, Mojusz, Sierakowice, Gdynia Chylonia, Wejherowo i in.), warsztaty w Wejherowie (z połączeniem poznania wyjątkowych zabytków piśmiennictwa w zbiorach placówki w ramach przedmiotu historia języka kaszubskiego i literatura kaszubska), dialektologiczna wizyta studyjna na północy (Puck, Jastarnia) i południu (Chojnice), III – wyjazd studyjny etnograficzny (Wdzydze). Absolutnie niezbędna wydaje się organizacja minimum tygodniowego (idealnie dwutygodniowego!) obozu językowego na koniec pierwszego roku studiów (kolejne wakacje zagospodarowuje praktyka pedagogiczna); doświadczenie tego roku

dowodzi, że intensywna nauka języka, dogodność miejsca (zakwaterowanie w centrum regionu), spotkania z twórcami kultury i przedstawicielami kaszubsko-pomorskiego ruchu regionalnego mają duży wpływ na efektywność doskonalenia sprawności językowej, kompetencji kulturowej, jak i kształtowanie postaw tożsamościowych (tu niebagatelną rolę odgrywa intensyfikacja przeżyć w skonsolidowanej grupie).

KTO UCZY?

- prof. UG dr hab. **Marek Cybulski** (praktyczna nauka języka kaszubskiego, gramatyka)
- dr **Hanna Makurat** (praktyczna nauka języka kaszubskiego, gramatyka)
- dr **Małgorzata Klinkosz** (praktyczna nauka języka kaszubskiego, dialekty i gwary Polski)
- mgr **Tomasz Fopke** (praktyczna nauka języka kaszubskiego)
- dr **Justyna Pomierska** (gramatyka języka polskiego, historia języka kaszubskiego, dydaktyka)
- dr **Ewa Andrzejewska** (dydaktyka)
- prof. UG dr hab. **Aneta Lewińska** (gramatyka języka polskiego)
- prof. UG dr hab. **Lucyna Warda-Radys** (historia języka kaszubskiego)
- prof. dr hab. **Józef Borzyszkowski** (historia Kaszub i Kaszubów)
- prof. dr hab. **Cezary Obracht-Prondzyński** (polityka językowa i etniczna w Polsce i Europie)
- prof. dr hab. **Tadeusz Linkner** i doktorant **Grzegorz Schramke** (historia literatury kaszubskiej)
- prof. UG dr hab. **Anna Kwaśniewska** (antropologia Kaszub i Pomorza)
- prof. UG dr hab. **Duszan Paźdzjerski** (kaszubszczyzna wśród języków Słowian)